

AUTORSKÝ KOLEKTIV ..... V**PŘEDMLUVA (FOREWORD) ..... XI***Arne Astrup***ÚVODNÍ SLOVO A PODĚKOVÁNÍ ..... XIII***Marie Kunečlová***I. KLINICKÉ PROJEVY
A KOMPLIKACE OBEZITY****ETIOPATOGENEZE OBEZITY ..... 3***Vojtěch Hainer***1. Definice obezity, třídění obezit
podle etiopatogeneze ..... 3****1.1. Mendelovsky děděné syndromy spojené
s obezitou ..... 3****1.2. Monogenní formy obezity ..... 3****1.3. Obezita navozená podáváním léčiv ..... 4****2. Etiopatogeneze běžné obezity ..... 4****2.1. Regulace energetické rovnováhy
a tělesné hmotnosti ..... 5****2.2. Tuková tkáň jako největší endokrinní orgán v těle .. 5****2.3. Úloha obezigenního prostředí v etiopatogenezi
obezit ..... 5****2.4. Riziková období pro vznik obezity ..... 6****2.5. Další faktory přispívající k rozvoji obezity ..... 6****KLASIFIKACE A DIAGNOSTIKA OBEZITY ..... 9***Marie Kunečlová***1. Metody používané v diagnostice obezity ..... 9****1.1. Index tělesné hmotnosti ..... 9****1.2. Hodnocení BMI u dětí ..... 10****2. Metody stanovení složení těla a rozložení
tukové tkáně ..... 10****2.1. Složení těla ..... 10****2.2. Rozložení tukové tkáně v těle ..... 11****3. Metody stanovení příjmu a výdeje energie ..... 12****3.1. Metody stanovení příjmu energie ..... 12****3.2. Metody stanovení výdeje energie ..... 13****4. Další vyšetření ..... 14****4.1. Anamnéza a objektivní vyšetření ..... 14****4.2. Laboratorní vyšetření ..... 14****4.3. Výzkumné testy ..... 15****ZDRAVOTNÍ Rizika OBEZITY
A NEMOCI KOMPLIKUJÍCÍ OBEZITU ..... 17***Petr Sucharda***1. Metabolický syndrom ..... 18****1.1. Koncept metabolického syndromu ..... 18****1.2. Složky metabolického syndromu ..... 19****2. Kardiovaskulární komplikace a rizika ..... 19****2.1. Ateroskleróza ..... 19****2.2. Srdeční selhání ..... 20****2.3. Poruchy srdečního rytmu ..... 21****2.4. Žilní trombóza a tromboembolická nemoc ..... 21****3. Onemocnění ledvin ..... 21****3.1. Glomerulopatie se vztahem k obezitě ..... 21****3.2. Nefrolitiáza ..... 21****4. Obezita a onemocnění trávicího ústrojí ..... 21****5. Obezita a dýchací ústrojí ..... 21****6. Obezita a nádory ..... 22****7. Jiná onemocnění ..... 22****OBEZITA A DIABETES MELLITUS 2. TYPU ... 25***Martin Haluzík***1. Proč obezita zvyšuje riziko DM 2. typu? ..... 25****2. Tuková tkáň a riziko DM 2. typu ..... 25****2.1. Historie: tuková tkáň a obezita a metabolické
komplikace ..... 26****2.2. Endokrinní dysfunkce tukové tkáně ..... 26****2.3. Distribuce tukové tkáně a metabolické
komplikace ..... 26****2.4. Snížená schopnost expanze tukové tkáně
a ektopické ukládání lipidů ..... 27****2.5. Hypoxie tukové tkáně ..... 27****2.6. Infiltrace tukové tkáně makrofágy a její
subklinický zánět ..... 27****2.7. Metabolický stres tukové tkáně ..... 27****3. Střevní mikrobiom a DM 2. typu ..... 28****4. Dysfunkce inkretinového systému u obezity
a DM 2. typu ..... 28****5. Vlivy prostředí ..... 28****OBEZITA A PORUCHY
LIPIDOVÉHO METABOLISMU ..... 31***Aleš Žák***1. Dyslipidémie a obezita ..... 31****1.1. Dyslipidémie a distribuce tukové tkáně ..... 31****1.2. Viscerální tuková tkáň ..... 32****1.3. Tuková tkáň a zánět 32**

1.4. Metabolický syndrom	33
2. Aterogenní dyslipidémie	34
2.1. Charakteristika lipidové poruchy	34
2.2. Inzulinová rezistence jako základní patofyziologický mechanismus ADL	35
2.3. Hypertriacylglycerolemie jako základní porucha ADL	36
2.4. Pokles koncentrace HDL cholesterolu	36
2.5. Převaha malých denzních LDL	37
2.6. Přeměna mastných kyselin u metabolického syndromu	38
2.7. Změny homeostázy cholesterolu	38
2.8. Klinický obraz a diagnostika metabolického syndromu	38
3. Léčba aterogenní dyslipidémie	39
3.1. Nefarmakologická léčba aterogenní dyslipidémie ..	40
3.2. Farmakoterapie aterogenní dyslipidémie	42
3.3. Poznámky k farmakoterapii nelipidových komponent metabolického syndromu	45

SPÁNEK A OBEZITA .....

Karel Šonka

1. Zkrácený spánek – rizikový faktor obezity	49
2. Poruchy spánku, které obezita vyvolává	49
3. Poruchy spánku, které vedou k obezitě	50
3.1. Syndrom nočního přejídání	50
3.2. Porucha příjmu potravy vázaná na spánek	51
3.3. Kleineův-Levinův syndrom	51
3.4. Narkolepsie	51

OBEZITA V DĚTSTVÍ .....

Jana Pařízková

1. Úloha genetiky v rozvoji obezity	53
2. Prostá obezita a její příčiny od začátku života ..	53
3. Změny výskytu dětské obezity a jejich příčiny ..	54
4. Výživa a rozvoj obezity v průběhu raného růstu	54
5. Somatický vývoj a složení těla dětí s obezitou ..	55
6. Klinické a hormonální charakteristiky obézních v průběhu růstu	56
7. Pohybová aktivita a funkční kapacita obézních	56
8. Zdravotní rizika obézních	57
9. Léčba a prevence obezity	57
10. Klinická léčba obezity v období růstu	58

PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY .....

František David Krch

1. Poruchy příjmu potravy a obezita	63
2. Poruchy příjmu potravy	64
2.1. Klinické projevy a diagnóza mentální anorexie ..	64
2.2. Klinické projevy a diagnóza mentální bulimie	65
2.3. Atypické a nespecifické poruchy příjmu potravy ..	65
2.4. Průběh a komorbidita poruch příjmu potravy	66
2.5. Epidemiologie poruch příjmu potravy	66
2.6. Etiologie poruch příjmu potravy	66
2.7. Léčba poruch příjmu potravy	67

II. POTRAVINY A OBEZITA

DOPORUČENÉ DENNÍ DÁVKY, POTRAVINOVÉ TABULKY .....

Dana Müllerová

1. Možnosti sledování výživových zvyklostí	71
1.1. Metoda analýzy stravovacích záznamů – jídelníčků ..	71
1.2. Metoda frekvenčního potravinového dotazníku ..	72
2. Výživová doporučení	73
2.1. Obecná výživová tvrzení	73
2.2. Doporučení založená na skupinách potravin	73
2.3. Nutriční standardy	75

TABULKY A DATABÁZE SLOŽENÍ POTRAVIN .....

Ctibor Perlín

1. Budování Databáze složení potravin v České republice	77
2. Jaká je situace v ostatních zemích EU ohledně budování a používání DBSP?	78
3. Problémy managementu dat při budování a správování DBSP	79
4. Standardizace popisu potravin	80

POČÍTAČOVÉ PROGRAMY PRO HODNOCENÍ PŘÍJMU POTRAVY A FYZICKÉ AKTIVITY .....

Věra Raisová, Petr Schreib

1. Popis programového systému pro hodnocení příjmu potravy a fyzické aktivity	83
1.1. Cílová uživatelská skupina	83
1.2. Programové funkce	83
1.3. Modularita a komunikace	84
1.4. Programové moduly pro odborníky	84
1.5. Programové moduly pro laiky	84
1.6. Databáze	85
2. Příklady konkrétní realizace	85
2.1. Jednohubka	85
2.2. NutriMaster	86

NÁHRADA CUKRU V POTRAVĚ .....

Jana Dostálová

1. Problémy spojené s náhradou sacharózy (cukru)	87
2. Sladidla povolená v České republice a jejich bezpečnost	87
2.1. Stručná charakteristika nejčastěji používaných sladidel	89

TUKY V LIDSKÉ VÝŽIVĚ Z HLEDISKA POTRAVINÁŘE .....

Jana Dostálová

1. Význam tuků ve výživě	91
2. Chemické složení tuků	91
2.1. Mastné kyseliny a jejich vliv na zdraví	91

2.2. <i>Trans</i> -nenasyčené mastné kyseliny.....	92
2.3. Další složky tuku obsaženého v potravinách.....	92
3. Výživová doporučení pro tučky.....	92
4. Náhrada tuku v potravinách.....	93

III. LÉČBA OBEZITY

DIETY, HODNOCENÍ JÍDELNÍČKU..... 97

Marie Kunešová

1. Diety dle složení.....	97
1.1. Složení makronutrientů v redukční dietě.....	97
1.2. Proteiny.....	97
1.3. Sacharidy.....	99
1.4. Lipidy.....	100
1.5. Vlákna.....	101
2. Diety dle obsahu energie.....	102
2.1. Hladovění.....	102
2.2. Diety s velmi nízkým obsahem energie.....	102
2.3. Nízkoenergetické diety.....	103
2.4. Energetická denzita (vydatnost) potravy a sytost.....	103
2.5. Čaj a černá káva.....	103
2.6. Alkohol.....	104
2.7. Časové rozložení stravy.....	104
3. Nutriční genetiky.....	104
3.1. Nutrigenomika.....	104
3.2. Nutriogenetika.....	105

VELMI PŘÍSNÉ NÍZKOENERGETICKÉ DIETY..... 109

Vojtěch Hainer

1. Historie léčby nízkoenergetickými dietami.....	109
2. Léčba VLED a hmotnostní pokles.....	109
2.1. VLED a energetický výdej.....	110
2.2. Léčba VLED a dlouhodobé udržení hmotnostní redukce.....	110
2.3. Léčba VLED a redukce zdravotních rizik.....	111
3. Požadavky na složení potravin pro redukční diety.....	111

POHYBOVÁ AKTIVITA V PREVENCÍ A LÉČBĚ OBEZITY..... 113

Vladimír Štich

1. Pohybová aktivita a energetický metabolismus.....	113
1.1. Zvýšení energetického výdeje spojené s pohybovou aktivitou.....	113
1.2. Vliv pohybové aktivity na klidový energetický výdej a postprandiální termogenezi.....	113
1.3. Vliv pohybové aktivity na relativní zastoupení tuků při hrazení energetické spotřeby.....	114
2. Pohybová aktivita a metabolismus tukové tkáně.....	114
3. Účinek pohybové aktivity v klinických studiích redukce tělesné hmotnosti.....	114
3.1. Účinek samotné pohybové aktivity.....	114
3.2. Účinek pohybové aktivity ve spojení s nízkoenergetickou dietou.....	115

3.3. Účinek pohybové aktivity na udržení hmotnosti po úbytku navozeném redukčním programem.....	115
4. Vliv pohybové aktivity na metabolické komplikace spojené s obezitou.....	115
5. Pohybová aktivita v prevenci obezity.....	116
6. Vliv pohybové aktivity na mortalitu.....	116
7. Preskripce pohybové aktivity.....	116

LÉČEBNÁ TĚLESNÁ VÝCHOVA U TĚŽKÝCH STUPŇŮ OBEZITY..... 119

Jana Hromádková

1. Vstupní vyšetření fyzioterapeutem.....	119
2. Rozdělení pohybové aktivity dle vyšetření.....	119
3. Stavba tréninkové jednotky.....	120
3.1. Pohybová aktivita osob bez kardiovaskulárního omezení nebo omezení pohybovým aparátem.....	120
3.2. Pohybová aktivita osob s omezenou pohyblivostí svalově vazivového aparátu.....	120
3.3. Pohybová aktivita obézních osob s kardiovaskulárním onemocněním.....	121
3.4. Pohybová aktivita obézních osob s diabetem.....	121
3.5. Pohybový program pro všechny skupiny obézních.....	121
4. Příklady tréninkových jednotek.....	122
4.1. Tréninková jednotka osob bez kardiovaskulárního omezení nebo omezení pohybovým aparátem.....	122
4.2. Tréninková jednotka osob s omezenou pohyblivostí svalově vazivového aparátu.....	122
4.3. Tréninková jednotka obézních osob s kardiovaskulárním onemocněním.....	123
4.4. Tréninková jednotka obézních osob s diabetem.....	123

ROLE PACIENTA V LÉČBĚ OBEZITY – PSYCHOLOGICKÁ LÉČBA..... 125

Martin Wagenknecht

1. Specifika pacientů obezitologického centra.....	125
2. Míra duševních činitelů v etiologii obezity.....	125
3. Indikace k psychologické péči.....	125
4. Paradox váhy.....	126
5. Možnosti psychologické péče o obézní.....	127
6. Indukce vnitřní váhy pacienta.....	128
7. Metoda posilování vůle.....	128

APLIKACE KOGNITIVNĚ-BEHAVIORÁLNÍHO PŘÍSTUPU V TERAPII OBEZITY..... 131

Iva Málková

1. Širší pohled na definici obezity.....	131
2. Etiopatogenetické faktory.....	131
3. Terapeutický přístup.....	132
3.1. Laický přístup.....	132
3.2. Odborný přístup.....	132
4. Teorie učení.....	133
4.1. Klasické podmiňování.....	133
4.2. Operantní podmiňování.....	133
4.3. Kognitivní teorie.....	133

5. Teoretické základy kognitivně-behaviorální psychoterapie obezity	133
5.1. Behaviorální faktory.....	133
5.2. Kognitivní faktory.....	134
5.3. Interpersonální faktory	134
6. Terapie.....	134
6.1. Edukace	134
6.2. Techniky používané při kognitivně-behaviorální terapii obezity	134
7. Praktická aplikace KBT sdružením STOB v oblasti zdravého životního stylu se zaměřením na nadváhu a obezitu	135
7.1. Hlavní aktivity společnosti STOB.....	135
7.2. Kursy snižování nadváhy s přímou účastí klientů ..	136
7.3. Webové aplikace a tištěné materiály.....	136

FARMAKOTERAPIE OBEZITY .....

Vojtěch Hainer, Marie Kunešová

1. Cíle farmakoterapie obezity	139
2. Stažení antiobezitik z trhu pro nežádoucí účinky	139
3. Antiobezitika dostupná v současnosti.....	140
3.1. Nová antiobezitika	140
4. Indikace podávání léků proti obezitě	140
4.1. Antiobezitika a udržení hmotnostní redukce.....	141
4.2. Ovlivnění zdravotních rizik antiobezitiky.....	141
4.3. Intermitentní podávání antiobezitik	141
4.4. Podávání antiobezitik dětem, dospívajícím a starším pacientům	141
5. Nežádoucí účinky antiobezitik	142
5.1. Nežádoucí účinky orlistatu a dříve používaných antiobezitik	142
5.2. Nežádoucí účinky a bezpečnost nových a perspektivních antiobezitik	142
6. Perspektivy ve farmakoterapii obezity	142
6.1. Kombinace antiobezitik	142
6.2. Analoga hormonů gastrointestinálního traktu ..	143

BARIATRICKÁ LÉČBA OBEZITY.....

Karin Doležalová

1. Vznik bariatricko-metabolické chirurgie	145
2. Indikace bariatrických výkonů.....	146
3. Jaké možnosti chirurgické léčby morbidní obezity existují?	147
3.1. Restrikční výkony	147
3.2. Gastrická plikace.....	149
3.3. Malabsorpční výkony.....	150
3.4. Kombinované výkony.....	150
4. Jaký typ bariatricko-metabolické operace zvolit?.....	151
4.1. Předoperační a pooperační edukace nemocného ..	151
4.2. Sledování	151
5. Některé další pomocné či experimentální metody.....	152
5.1. Elektrostimulace	152
5.2. »Natural Orifice Transluminal Endoscopic Surgery« (N.O.T.E.S.)	153
5.3. Endoskopická implantace duodenálního rukávu ..	153

EVROPSKÁ A ČESKÁ DOPORUČENÍ PRO BARIATRICKO-METABOLICKÁ CENTRA ZABÝVAJÍCÍ SE CHIRURGICKOU LÉČBOU OBEZITY A METABOLICKÝCH ONEMOCNĚNÍ .....

Martin Fried

1. Standardizace bariatricko-metabolických operací.....	155
2. Personální a materiálně-technické požadavky standardů.....	156

OBOR OBEZITOLOGIE A JEHO PERSPEKTIVY .....

Marie Kunešová, Martin Haluzík, Vojtěch Hainer

SEZNAM ZKRATEK	161
REJSTRÍK.....	165